

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

Verslag Reflectiegroep Programma Energiehoofdstructuur

Woensdag 28 april 2021

Op 28 april vond de eerste bijeenkomst van de Reflectiegroep PEH plaats. Het Rijk vraagt voor dit overleg de deelname¹ van beslissers op basis van de Uitvoeringsoverleggen Elektriciteit en Industrie. Deze reflectiegroep komt ongeveer tweemaal per jaar bijeen. Voor deze bijeenkomst vragen wij bestuurlijke vertegenwoordiging van de belangrijkste belanghebbenden, zoals netbeheerders, marktpartijen, industrieclusters en maatschappelijke organisaties om het programma te adviseren over de strategische koers. Op basis van de bijeenkomst wordt een verslag gemaakt. Met het verslag treedt de Reflectiegroep PEH adviserend op richting het Bestuurlijk Overleg Klimaat en Energie van overheden. Het verslag wordt bovendien gepubliceerd op de projectwebsite van Programma Energiehoofdstructuur..

Tijdens de eerste bijeenkomst zijnde volgende vragen voorgelegd:

- *Het Programma Energiehoofdstructuur legt geen nieuwe harde reserveringen vast, maar wel 'ontwikkelrichtingen'. Het bepalen van concrete locaties vergt aparte trajecten met meer intensieve gebiedsparticipatie. Tegelijkertijd zien we naast behoefte aan draagvlak en rechtszekerheid, ook behoefte aan snelheid in de uitvoering. Hoe houden we balans tussen snelheid en doorwerking?*
- *Hoe kunnen we het spanningsveld tussen de behoefte aan regionaal maatwerk verenigen met nationale regie?*
- *Welke kansen en risico's ziet u voor dubbel ruimtegebruik en wat kunt u bieden om functiecombinaties te identificeren en te realiseren?*

Samenvatting reflectiegesprek:

Visie combineren met realisatiekracht

- Verschillende deelnemers benadrukken dat regie meer vraagt dan het aanwijzen van plekken om kabels, leidingen en opslag/conversie aan te leggen alleen. Het stellen van prioriteiten en kaders is nodig. Subsidies en randvoorwaarden moeten bijvoorbeeld zowel helder als toekomstbestendig zijn voor initiatiefnemers. Ook dienen belemmeringen weg te worden genomen nemen die niet per se te maken hebben met locatiekeuzes, bijvoorbeeld het beschikbaar maken van financiering of het verkorten (afdwingbaar en/of door verhoging personele capaciteit) van doorlooptijden van ruimtelijke en juridische procedures.
- Deelnemer bekrachtigt dat er naast fysieke ruimte, ook behoefte is aan marktordening van de energietransitie. Bedoeld wordt de rolverdeling omtrent verantwoordelijkheden voor aansluitingen op het net en de bijbehorende tarieven.
- Deelnemer geeft aan dat als het gaat om nieuwe vormen van energie, zoals waterstof, de overheid een nuttige faciliterende rol spelen door een 'uitrol-plan' te maken. Deelnemer geeft aan dat in dit plan bedrijven kunnen aangeven wanneer ze willen aansluiten en de overheid een deel van het risico zou kunnen dragen.

---

¹ De reflectiegroep heeft een strategisch karakter. Een groot aantal vertegenwoordigers van de organisaties heeft in een eerder stadium inhoudelijk meegewerkt en -gedacht (denk aan VNG, IPO, netbeheerders, Natuur en Milieu, ontwikkelaars en grootverbruikers).

- Een volgende deelnemer benadrukt dat het Rijk partijen ertoe moet aanzetten om keuzes te maken. De industrie moet 'kleur moet bekennen': wil men waterstof, CCS of elektrisch? Ook het Rijk zelf moet keuzes maken, door bijvoorbeeld ambities te formuleren om energie te importeren of juist zelf op te wekken. Bij het verdelen van ruimte voor energiehoofdstructuur, kunnen energieprojecten aan die ambities getoetst worden. Deelnemer verwacht dat de stappen om meer te importeren of juist zelf op te wekken dan ook daadwerkelijk gezet worden. Het importvraagstuk zal mede worden bepaald door Europese en wereldwijde ontwikkelingen op het punt van kostprijs van productie en transport.
- Deelnemer benadrukt dat de relatie tussen visievorming en uitvoering bij ruimtelijke projecten weerbarstig kan zijn. Het Programma Energiehoofdstructuur moet aandacht geven aan het recht doen aan verschillende belangen op het niveau van een programma onder de Omgevingswet. Tegelijkertijd moet het PEH aandacht hebben dat initiatiefnemers ook kunnen starten met de uitvoering. Als initiatiefnemers meedenken over kaders zoals het PEH, is het volgens deelnemer belangrijk dat initiatiefnemers van energieprojecten ergens naar toe kunnen als lokale overheden lange tijd geen duidelijkheid kunnen geven over de start van de uitvoering ondanks dat aan deze kaders is voldaan. We moeten gebiedsgerichte samenwerking hebben tussen initiatiefnemers en lokale overheden én ketensamenwerking die het energiesysteem als geheel overziet.
- Een volgende deelnemer vult aan: laten we niet alleen naar losse projecten en energie opwekken kijken, maar ook naar de (politieke wenselijkheid van bepaalde) stromen van energie: komt het van het buitenland, van zee of uit het binnenland?

Communicatie: urgent en concreet

- Deelnemer benadrukt het belang van een concreet toekomstbeeld en regie over de communicatie daarover. Initiatiefnemers van energieprojecten hebben een veel scherper beeld bij een CO₂-neutraal Nederland in 2050, dan het algemene publiek. 2050 is sneller dan men denkt. Deelnemer vreest dat als breed publiek zich niet bewuster wordt van de ruimtelijke veranderingen die een CO₂-neutraal NL vraagt, er te weinig draagvlak voor de ruimtelijk impact van de energietransitie zal komen. Deelnemer benadrukt dat er een consistente visie moet zijn. De uitvoering zal dan op lokaal niveau soepeler gaan.
- Een volgende deelnemer vult aan dat men kan leren van de communicatie over de coronamaatregelen. Met regelmatige persconferenties en een Climate Management Team dat adviseert wat volgens wetenschappelijk onderzoek verantwoord is, wordt duidelijk hoe urgent de energietransitie is.
- Veel beleid om grootverbruikers te laten ombouwen is erop gericht om de gebruiker te verleiden. Die luxe hebben we niet volgens deelnemer. In 2040 moet de ombouw gereed zijn. Er kan een duidelijker 'raamwerk' neergezet worden, dan is het ook duidelijker waarom ruimtelijke stappen worden genomen.
- Veelvuldig komt naar voren hoe men de balans tussen efficiency, maatwerk en ruimte bieden alle belangen in het proces mee te wegen zoekt. Deelnemer oppert: men kan eraan denken de rol van de burger als consument meer te benadrukken in de communicatie. De consument heeft ergens 'iets voor over' en heeft ook belang bij kosten-efficiency.

Energietransitie vraagt uitbreiding capaciteit en innovatie procedures

- De afdeling bestuursrechtspraak bij de Raad van State kent een groeiende capaciteitsdruk en heeft daardoor lange doorlooptijden. Door corona zijn de doorlooptijden nog langer geworden. Extra capaciteit is nodig maar men kan er ook aan denken om de juridisch afdwingbare termijnen te verkorten/versimpelen. Deelnemer geeft aan dat er niet alleen technologisch maar ook juridisch 'disruptieve keuzes' gemaakt dienen te worden. Deelnemer roept op: Weeg de urgentie mee in de besluitvorming, zoals ook gedaan is om de coronacrisis te bestrijden. Er moet wel zekerheid zijn om de snelheid die nodig is van bedrijven, ook juridisch hard te maken.
- Andere deelnemers betogen dat het niet alleen een kwestie is van juridisch versnellen. De rek is er met de Omgevingswet uit. Er is volgens deze deelnemer vooral betere ambtelijk-bestuurlijke voorbereiding nodig. Dit betekent ook noodzaak van extra capaciteit bij decentrale overheden om de energietransitie uit te voeren. Ambtelijke capaciteit voor de vergunning en begeleiding van bouwprojecten, inclusief de aanleg van energie-infrastructuur en de bouw van energieprojecten, is te beperkt aanwezig.

- Een volgende deelnemer benadrukt dat ook met extra ambtelijke en juridische capaciteit het praktisch niet mogelijk is om twee grote gebieden in het land tegelijk op een nieuw hoofdnet aan te sluiten. Dit moet overheid kiezen en kun je niet overlaten aan de uitvoering. De keuze om prioriteit te geven aan het ene gebied levert economisch voordeel op en nadeel voor het andere. Daarvoor is flankerend beleid nodig. Kortom: het Rijk een rol moet nemen bij prioritering: wat doen we eerst en wat doen we later en hoe begeleiden we de effecten daarvan.
- De aanleg van energie-infrastructuur heeft behoefte aan een lange termijn perspectief dat heel lang meegaat. Deelnemer signaleert dat in het maatschappelijke en politieke debat de uitgangspunten almaar opnieuw ter discussie worden gesteld. Dit bemoeilijkt initiatiefnemers om te plannen, te investeren en afspraken te maken in de keten en met de omgeving.

Functiecombinaties zijn een kans

- Deelnemer signaleert dat er geen incentive is om voor energieprojecten op land te kiezen voor zon of voor wind. Deelnemer vraagt zich af: hoe maak je het aantrekkelijker om maatschappelijk gewenste keuzes te maken? De balans iets meer richting regionaal maatwerk slaat door en efficiency van het energiesysteem moeten belangrijker worden. Belang is wel dat dit binnen de context van het klimaatakkoord moet passen.
- Deelnemer noemt de thema's 'natuur-inclusief' en 'welvaart/welzijn' de sleutel voor draagvlak. Deelnemer roep op deze in het verwachtingsmanagement van energieprojecten op te nemen en niet alleen vanuit het belang van de energievoorziening te redeneren.
- Deelnemer verwacht dat losse fabrieken in het land buiten de grote industriële clusters niet altijd op hoofdstructuur zullen worden aangesloten, vanwege de geografische ligging. Dezelfde problematiek speelt bij het verkrijgen van vergunningen. Als PEH de oplossingen vindt, dan kunnen de regionale netten deze oplossingen wellicht ook gebruiken.
- Diverse deelnemers spreken hun enthousiasme uit voor het aanwijzen van energiehubs. De clustering van technologie daar kan ook goed werken.
- Deelnemer geeft aan dat de landbouwtransitie kan helpen bij de energietransitie.

Reactie EZK op de inbreng:

- Vanuit EZK wordt de inbreng in hoge mate herkend. Dat de dilemma's herkend worden is belangrijk, zodat ook gezamenlijk gekeken kan worden naar oplossingen. Dit gesprek wordt daarom gezien als steun in de rug.
- De inbreng onderstreept het belang van wisselwerking tussen het PEH en verschillende parallelle trajecten. De belangrijkste zijn het Programma Infrastructuur Duurzame Energie, het Nationaal Programma RES en de integrale infrastructuurverkenning, zoals deze door de netbeheerders wordt uitgevoerd. Het onderstreept ook het belang van interbestuurlijke samenwerking binnen al deze programma's. Voor afwegingen die de verschillende sectoren (gebouwde omgeving, industrie e.d.) overstijgen, werkt EZK momenteel aan een Programma Energiesysteem dat vanuit een lange termijn perspectief afgestemde keuzes over de integrale ontwikkeling van het energiesysteem organiseert.
- Het PEH draagt bij aan concrete toekomstbeelden omdat het verschillende alternatieven op de kaart zet. Een alternatief wordt gevormd door een combinatie van een aanname hoe onze energiemix eruit ziet met een aanname van de ruimtelijke weerslag daarvan. Daarnaast start binnenkort een nieuw onderdeel van de nationale klimaatcampagne 'Iedereen doet wat' naar aanleiding van het Klimaatakkoord, die met name ook aandacht zal geven aan de Regionale Energiestrategieën.
- Wat betreft de ambtelijke capaciteit bij decentrale overheden is onlangs een onderzoek uitgevoerd door de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) om inzicht te geven in wat er nodig is. Daarover dient politieke besluitvorming plaats te vinden.
- Een deel van de inbreng heeft niet zozeer een ruimtelijke component en is daarmee niet te vertalen naar het vervolg van het Programma Energiehoofdstructuur. Deze punten zullen evenwel worden doorgegeven aan collega's die zich met betreffende onderwerpen bezighouden.

Deelnemers op 28 april *

Organisatie	Naam
Netbeheer NL	Hans-Peter Oskam
TenneT	Robert Kuik
Gasunie	Marijke Kellner
EBN	Barthold Schroot
Vattenfall	Stijn van den Heuvel
RWE	Roger Miesen
Shell	Martine Hoeksma
NWEA	Hans Timmers
Energie-Nederland	Medy van der Laan
NVDE	Olof van der Gaag
TNO	René Peters
VEMW	Gertjan Lankhorst
Cluster Rotterdam	Huibert van Rossum
Cluster regio Delfzijl	Cas König
Cluster regio Zeeland	Joost van Dijk
Cluster Noordzeekanaalgebied	Edward Stigter
Cluster 6	Gerrit Jan Koopman

Voor deelname is een uitvraag gedaan via de Uitvoeringstafels Elektriciteit en Industrie. De aanwezigen hebben hierop positief gereageerd.